

Dansk-Indisk samarbejde om bæredygtighed bidrager til bedre kvindelig

Af Jette Hagensen

På landet i Indien går op mod 50 % af energiforbruget til at lave mad på brændekomfurer eller ildsteder, der ofte ikke udnytter brændet særlig godt. En gennemsnitsfamilie på landet bruger 20 % af deres indkomst på at købe brænde, eller alternativt samler de brænde i lokalområdet, f.eks. i gummiplantagerne. I de fleste familier er det kvindens job at samle brænde. Hun bruger ofte 4-5 timer på det hver dag. Samtidig bliver kvinderne udsat for en masse røg, når de laver mad på et ineffektivt brændekomfur, og det er årsag til en række sundhedsproblemer som kræft, luftvejsproblemer og nedsat lungefunktion.

Det danskstøttede projekt 'Eco-community' har vist sig at kunne gøre en forskel her. Projektet, som sker i samarbejde med den lille forening 'Mitraniketans Venner', har som et af sine mål haft at forbedre kvindernes dagligdag og samtidig mindske udledning af drivhusgasser og bidrage til en mere bæredygtig udvikling. Ved at introducere energieffektive brændekomfurer, biogas og permakultur er det lykkedes at ændre rutiner og øge bevidstheden om miljø og klima hos en gruppe fattige kvinder og småbønder.

En af de lokale kvinder viser sit nye energieffektive brændekomfur frem. Kvinderne har lært at bygge og vedligeholde de energieffektive brændekomfurer af ler. Nogle erfarne murere har også været på kursus og bruger nu deres nye færdigheder i lokalområdet.

"Kvinderne kan spare to timer hver dag til at samle brænde. Det betyder, at de kan tjene ekstra penge ved at bruge tiden til f.eks. at sy for andre eller dyrke grøntsager og frugt til eget forbrug eller til salg," fortæller Sabith Pillai, der er leder af 'Eco-community' projektet, i landsbyen Vellanad i den sydindiske delstat Kerala.

"Men den mest bemærkelsesværdige forandring handler om deltagernes bevidsthed. De bruger energi med mere omtanke nu. Projektteamet har italesat de nye teknologier, energieffektive komfurer og biogasanlæg, som 'et nyt koncept for madlavning'. Før skulle de hele tiden samle brænde og købe gas. Et biogasanlæg er en mulighed for at få gas fra sin egen farm og bruge lokale biomaterialer til at skaffe energi. Samtidig får de en rigtig god gødning. Det er også bedre for klimaet, da der er mindre udledning af drivhusgasser. Begge teknologier giver meget mindre røg. Det har ændret kvindernes liv – de behøver ikke leve med den usunde røg og de kan optimere deres brug af ressourcer, spare tid og få økonomiske fordele."

Permakultur er et designsystem, der arbejder med at skabe velfungerende bæredygtige systemer bl.a. for dyrkning af jorden. Det bygger på omsorg for jorden, omsorg for mennesker og en fair fordeling af ressourcer.

Projektet inspirerer andre

Projektet har bl.a. henvendt sig til fattige familier via kvindegrupper og gennem lokale skoler. Der har været workshops og kurser, hvor nye teknologier indenfor vand-, energi- og landbrug er blevet introduceret. "Det har givet deltagerne den erfaring, at ny teknologi kan løse deres problemer. Og der er mange flere teknologier, vi kan introducere og teste og sprede til familier med lav indkomst, som vil kunne forbedre deres liv. På Mitraniketana har vi lavet en udstilling om vedvarende energi og energibesparelser, og der kommer rigtig mange besøgende og får inspiration her." fortæller Reghu Rama Das, der er daglig leder af stedet. "Lokalt havebrug efter principper om økologi og permakultur er en anden teknologi, der har vakt interesse hos nogle af familierne. Lysten til at genfinde gamle sorter og dyrke sund mad uden sprøjtegifte er voksende i Indien." fortæller han.

Den tendens bekræfter Mr. Somashekhar fra Institute of Technology i Bangalore, der har stået for undervisningen om energieffektive brændekomfurer. "Vi har brug for en ændring af vores 'mindset'. I Indien vil man gerne vise sin rigdom ved at holde et stort bryllup, og bygge huse, der ser flotte og store ud. Men en del af næste generation har andre værdier og vil gerne spise mad uden giftstoffer og dyrke grøntsager på tagterrassen – og bo i et hus af naturmaterialer. Det er typisk de veluddannede i storbyerne, der efterspørger disse miljø- og sundhedsmæssigt gode løsninger."

I lokalområdet omkring Mitraniketana er familierne også glade for deres energieffektive komfurer og for den tid de kan spare på at samle brænde hver dag. "Vi har delt vores erfaringer med mange andre NGO'er, og der er faktisk allerede 12 andre projekter i gang baseret på vores gode erfaringer." fortæller Reghu Rama Das fra Mitraniketana.

Et bedre kvindeliv har en historie at bygge på i Kerala

Sethu Viswanathan, der i dag er direktør for Mitraniketana, kan fortælle mange historier fra sit lokalsamfund, som hun har arbejdet i igennem mange år. På spørgsmålet om, hvad hun tænker om kvinders liv i Indien i dag, siger hun.

"Fattige landsbykvinder har ofte et horribelt liv. De skal stå op kl. 4 og lave mad til hele familien. De arbejder meget og kæmper med alle mulige problemer. Vi har startet mange kvindeselvhjælpsgrupper. I begyndelsen var kvinderne så skræmte, at de ikke turde sige deres eget navn.

Men langsomt fik kvinderne tillid og begyndte at tale om deres problemer. I grupperne har de kunnet spare lidt penge sammen, som de selv kan bestemme over. I nogle familier deles manden og kvinden mere om både beslutninger og arbejde i dag. Men der er stadig mange problemer."

Sethu Viswanathan, der er uddannet jurist, blev i 1963 gift med K. Viswanathan, en pioner indenfor undervisning og lokal udvikling. Sammen har de stået i spidsen for uddannelsesstedet Mitraniketana i mere end 50 år. Sethu, der mistede sin mand i 2014, er stadig leder af børneskolen og har nu også overtaget direktørtitlen. Selv om hun i dag er 80 år gammel, kommer hun næsten dagligt på skolen og tager sig af de 200 børn, der især kommer fra fattige landsbyfamilier og stammefolk.

Sethu Viswanathan

Sethu fortæller, at i delstaten Kerala, der har været ledet af det kommunistiske parti i lange perioder, har uddannelse altid været højt prioriteret også for kvinder. Hendes far, der var kontormand og del af den lavere middelklasse, ønskede hun skulle blive lærer. Men han gav til sidst efter for hendes ønske om at læse jura.”

Mangeårigt samarbejde mellem Mitraniketan og Danmark

Mitraniketan, der betyder 'Et hjem for venner', er et stort skolekompleks i det sydlige Indien, der også arbejder for at forbedre situationen for de mange fattige i lokalområdet. Den pædagogiske linje er inspireret bl.a. af Grundtvig, som Mr. Viswanathan, der grundlagde Mitraniketan i 1956, fik kendskab til på besøg i Danmark for over 60 år siden.

Der har været et langvarigt samarbejde mellem Mitraniketan og Danmark, bl.a. er mange lærerstuderende i praktik i børneskolen, og i 1996 blev højskolen 'People's College' etableret med støtte fra Danida. Siden 2011 har foreningen Mitraniketans Venner i Danmark været med til at igangsætte flere projekter om bæredygtig udvikling på skolen og i lokalområdet.

En af projektdeltagerne viser sine to biogasanlæg frem. I projektet har man eksperimenteret med at finde den billigste løsning, for at flere familier kan få råd til et anlæg. Desværre gav den billigste type problemer, så der er stadig brug for udvikling. Biogasanlægget til venstre fungerer fint, men det koster op mod 3000 danske kroner.

En kvinde i hendes taghave. Hun sælger grøntsager og laver også kurser om, hvordan man kan dyrke en masse mad på sit tag eller i en lille have. Hendes søn har arvet sin mors entreprenørånd og producerer fisk i små bassiner i haven.

Unge kvinder fra landbrugslinjen på Peoples College og drenge fra børneskolen

---

FNs Verdensmål

FN har i 2015 vedtaget 17 mål, der handler om at vi som verdenssamfund inden 2030 skal sikre en bæredygtig udvikling globalt set. Vi skal reducere fattigdom, skabe jobs og sikre god uddannelse; vi skal muliggøre brug af ren energi, og sikre biodiversitet, klima og miljø; og vi skal mindske ulighed og arbejde for fred og partnerskaber. Denne reportage tager udgangspunkt i disse verdensmål

---

Troels Brandt er en nær ven af skolemiljøet på Mitraniketana

Forstander på Ringsted Produktionshøjskole Troels Brandt, der også er medlem af byrådet i Slagelse, er en aktiv del af Eco-community projektet og har bidraget som korttidskonsulent flere gange. Allerede i 2003 var han udsendt som rådgiver til Mitraniketana sammen med familien.

”Det er takket være den danske højskoleforening, der i mange år formidlede udsendelse af rådgivere til netop Mitraniketana.” siger Troels Brandt, som trods de kulturelle forskelle ser mange ligheder mellem arbejdet og det pædagogiske udgangspunkt på Ringsted Produktionsskole og Mitraniketana.

”I Ringsted som i Kerala i Indien spiller dannelse og uddannelse sammen under det samme tag, og Mitraniketana's undervisningsmiljø er også gennemsyret af Grundtvig's tanker om folkelig oplysning. Mitraniketana og Ringsted produktionshøjskole tilbyder begge værksteder, med en faglig variation og kvalitet, der afspejler arbejdsmarkedet. Målgruppen på Mitraniketana er børn og unge fra laveste kaste og stammebefolkningen. På Ringsted Produktionshøjskole møder vi også unge, der af forskellige årsager er udsatte. Ikke mindst fordi de unge vi modtager, ikke altid er ud af undervisningsmiljøer, der er undervisningsparate! På begge skoler integreres den teoretiske undervisning i det praktiske arbejde og i produktionen. Deltagerne på Mitraniketana og i Ringsted er tilknyttet ét værksted og mindst en faglærer. Det grundlæggende kendetegn for begge skoler er praktisk arbejde og produktion. Læring foregår i et forpligtende arbejdsfællesskab. Formålet er de unges personlige, sociale og faglige udvikling.”

Det fortæller Troels Brandt, der gerne vil fortsætte kontakten mellem de to skoler. Ledelsen på Mitraniketana har også været på besøg på produktionshøjskolen og på Rådhuset i Ringsted, hvor de mødte den daværende borgmester Niels Ulrich Hermansen.